

Participace jako nástroj lokálního rozvoje

RNDr. Radim Perlín, Ph.D.

Výzkumné centrum RURAL

Přírodovědecká fakulta UK

Participace

Participace je spontánní zapojení většího počtu subjektů do rozhodovacího procesu.

Předpoklady participace: Mít zájem o to, co se v okolí děje,

Odlišení protestující participace – jsem zásadně proti (čemukoliv)

Aktivní participace – jsem ochoten pomoci při řešení a hledat společné řešení

Aktivně participovat bude motivovaný občan, který cítí k místu silnou identitu, je zapojen v reálných sociálních sítích, necítí se ohrožen, je spokojen

Formy participace

Participační „žebřík“

(podle S.Arnsteinové)

1. Manipulace
2. Terapie
3. Informování
4. Konzultování
5. Zapojení
6. Partnerství
7. Delegování pravomocí
8. Občanská kontrola

4 x KO

Stupně spolupráce lokálních aktérů stejně vhodné pro použití v podnikatelském prostředí jako v prostředí neziskovém.

KONKURENCE	subjekty vedle sebe
KOMPETICE	subjekty soutěží
KOORDINACE	subjekty koordinují svoje aktivity
KOOPERACE	subjekty spolupracují a tvoří nové hodnoty

Cílem veřejné správy je postupně podporovat vyšší formy spolupráce mezi VS a jednotlivými aktéry

Old Public Administration

Vliv občanů na rozhodnutí prostřednictvím voleb,

top-down přístup,

aktivity jsou iniciovány vládou, politickou mocí, nebo jinou autoritou,

centralizované řízení, hierarchie a meritokracie,

velmi efektivní způsob vládnutí, snižuje množství konzultací, diskuzí a vyvracení nerelevantních pochybností

efektivní příklad se dává Singapur, obecně státy JV Asie

Problém - administrativa se postupně stává nabubřelou a neefektivní, což vede k tlakům, které buď vedou ke snížení nákladů a zvýšení efektivity, nebo k ještě větší dominanci administrativy s ještě větším důrazem na top-down přístup, což vede k až nedemokratické společnosti.

Společnost má zájem se průběžně zapojovat do rozhodovacích procesů, tento model to výrazně neumožňuje

New Public Management

Cílem snížení nákladů a zvýšení efektivity, celkové zeštíhlení byrokracie

reakce na slabé stránky přístupu Old Public Administration

příklad z privátního sektoru, tlak na efektivitu, podnikatelské řízení, méně vládnutí, ale za to více řízení.

Kritika – NPM nedokáže reagovat na potřeby občanů a zapojit veřejnost do procesu rozhodování

charakter top-down

NPA - omezení činností veřejné správy, VS předává rozhodovací procesy do rukou efektivního soukromého sektoru (vodovody a kanalizace, správy bytového fondu, ...)

Snížení nákladů na VS, snížení zaměstnanosti ve VS

Přesun činností na soukromé společnosti - klesá možnost ovlivnění a kontroly činností, které vykonává soukromý subjekt. Malá možnost pružně reagovat na aktuální potřeby.

New public administration, Governance (vládnutí)

Model, který se snaží zapojit více aktérů, více zástupců veřejnosti do rozhodovacího procesu občané se podílejí na vládnutí, Veřejnost stejně jako veřejná správa předkládá svoje koncepce, návrh diskuzi a v diskuzi se rozhoduje o dobrém (přijatelném) řešení

veřejná správa pouze jedním z aktérů, mnoho aktérů – nepředvídatelný výsledek

bottom-up přístup,

veřejné správy roli facilitátora,

princip partnerství,

Velmi křehký model, závisí na míře aktivity aktérů ve veřejném prostoru

Nutná vzájemná důvěra aktérů

Problém: v diskuzi vystupují především zástupci malých, ale aktivních skupin, většina se nevyjadřuje nebo nechce zapojovat. Lokální aktéři mohou být apriori proti, v poststrukturální době vlastně nejde jasně vymezit zástupce veřejnosti, význam virtuálních sociálních sítí

Kapacita vládnout governance capacity

- neziskových a soukromých aktérů
- veřejných aktérů

Existují 4 základní možnosti, jak může vypadat přístup governance podle toho, jakou vládnoucí kapacitu mají soukromí a veřejní aktéři (viz tabulka 1).

		Kapacita k vládnutí veřejných aktérů	
		<i>Nízká</i>	<i>Vysoká</i>
Kapacita k vládnutí soukromých aktérů	<i>Nízká</i>	Rušivá regulace	Intervenční regulace
	<i>Vysoká</i>	Soukromá seberegulace	Regulovaná seberegulace

Tab. zjednodušuje – kapacita vládnutí veřejných i soukromých aktérů pouze vysoká – nízká

New Public Services

New Public Service (NPS) navazuje na přístup governance, ale rozšiřuje ho.

New Public Service předpokládá, že VS plní a realizuje objednávku veřejnosti v daném místě.

Úkolem veřejné správy už není řídit nebo kontrolovat, usměrňovat společnost, ale pomoci občanům plnit společné zájmy. Občané i další aktéři jsou schopni odhlédnout od osobních zájmů a jednají v zájmu celé společnosti, k čemuž jim vláda pomáhá.

Bottom-up přístup.

New Public Service se hodně vymezuje vůči přístupu New Public Management jako podnikatelskému systému správy

New Public Service, předpokládá jednání člověka v zájmu společnosti nikoliv v zájmu svém vlastním, člověk by měl předřadit společné zájmy komunity nad svoje vlastní – utopická vize (zájmy malých dětí, maminek, teenagerů, pejskařů, seniorů, cyklistů, ... v jednom parku).

Vývoj interakcí mezi veřejnou administrativou a občany

Přístup	Nedemokratická společnost	Old Public Administration	New Public Management	Governance NPA	New Public Service
Role veřejné administrativy	Veřejná administrativa jako panovník	Veřejná administrativa jako poručník	Veřejná administrativa jako manažer	Veřejná administrativa jako partner	Veřejná administrativa jako subjekt
Typ interakce	Donucování	Delegování	Působení	Spolupráce	Občanské donucování
Role občanů	Občané jako subjekty	Občané jako voliči	Občané jako klienti/zákazníci	Občané jako partneři	Občané jako vlastníci

Význam participace

Participace umožňuje zapojení veřejnosti do rozhodování, tedy zvýšení pocitu důležitosti a tedy i odpovědnosti za rozhodování

Vyšší, intenzivnější formy spolupráce zvyšují míru identity s prostředím, snižují potenciální konflikty nedorozumění mezi subjekty VS a podnikatelským a neziskovým sektorem

Předpoklad zapojení aktivní veřejnosti: dobrá vůle na všech stranách, a ochota ustoupit z rigorózních názorů

Rizika participace: podnikatelský sektor se nemá zájem zapojit, nevidí bezprostřední profit

Nejasné a proměnlivé sociální bubliny, které mají relativně velký mediální dopad, často vzniklé apriori na negaci

Neexistuje obecný konsenzus o tom, co je správné, co je dobré, co je přínosné. (nejen NIMBY efekt)

Společnost se dále rozpadá na velké množství malých a často proměnlivých sociálních skupin, které hájí svoje marginální zájmy - reakce návrat k autoritativnímu vládnutí.

Uplatnění participace

V malých komunitách, kde existuje obecná známost lokálních aktérů – snazší uplatnění participativních přístupů k rozvoji,

V větších komunitách (městech), kde již neexistuje obecná znalost hlavních partnerů – obtížné uplatnění participace.

Budování spolupráce je možné na společném tématu, typicky projednání územního plánu, strategického plánu, Místní agendy 21, nebo dalších koncepčních materiálech.

Hledání forem spolupráce bez věcného obsahu nemá smysl.

Děkuji za pozornost

Radim Perlín

perlin@natur.cuni.cz